

ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «ІННОВАЦІЙНИЙ КАПІТАЛ» ТА ЙОГО СТРУКТУРИ

О.О. Суярова

Сумський державний університет, м. Суми

У цій статті було систематизовано підходи до визначення поняття «інноваційний капітал», виділено інноваційний капітал серед інших видів капіталу, сформовано структуру інноваційного капіталу, дано власне визначення поняття «інноваційний капітал».

ВСТУП

Як показує світовий досвід, успішно діючі сучасні організації все частіше будують свою діяльність на основі нової економічної логіки, що встановлює чіткий взаємозв'язок між продуктивністю приваблюваного капіталу, інноваціями й конкурентоспроможністю. При цьому значний вигравш одержують ті організації, які найбільш оперативно сприяють упровадженню затребуваних суспільством технологічних інновацій, тобто розміщують капітал в акції компаній, які здійснюють безперервне технологічне відновлення. Подібні ініціативи приносять сучасним підприємствам додатковий прибуток, оскільки стимулюють появу нових ідей і технологій, що найбільшою мірою задовольняють суспільні потреби.

Місце країни в сучасному світі сьогодні більше визначається якістю людського капіталу, станом освіти й ступенем використання науки й техніки у виробництві. Достаток робочої сили й сировинних матеріалів усе менше можна розцінювати як конкурентну перевагу - відповідно до того, як знижується частка цих факторів у створенні вартості всіх продуктів. Якщо раніше успіх підприємництва залежав більше від класичної комбінації факторів виробництва, то сьогодні цей успіх значною мірою визначається складною (нелінійною) комбінацією елементів знань, інтеграцією цих факторів і технологій, об'єднанням капіталу, інформаційних та інтелектуальних ресурсів.

Підприємство усе менш прив'язане до якої-небудь країни або території при зростаючій інформативній залежності, а звертання до інновацій та інвестицій стає найважливішою умовою успіху.[1] Тому обрана нами проблематика є особливо актуальною в умовах формування ринкових відносин в Україні.

ПОСТАВЛЕННЯ ЗАВДАННЯ

Метою цієї статті є визначення сутності інноваційного капіталу для сучасних підприємств України. Для вирішення поставленої мети нами був розроблений комплекс таких завдань: вивчення видів капіталу, систематизація підходів до визначення поняття «інноваційний капітал», виділення інноваційного капіталу серед інших видів капіталу, формування структури інноваційного капіталу в Україні.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Дослідженням капіталу займалися ще в давні часи. Більшість учених згодні з думкою, що першими дослідниками капіталу були Аристотель (IV ст. до н.е.), Авіценна (X-XI ст), Фома Аквінський (XIII ст.) [2]. Вагомий внесок у дослідження поняття «капітал» здійснили закордонні вчені, такі як К.Маркс, И.Фішер, Дж.Р. Хікс, Е.Брукінг; серед вітчизняних вчених варто відмітити праці І.Т. Балабанова, І.О. Бланка, В.В. Ковальова, А.Г. Грязнової, Т.В. Чечелевої, О.Л. Гапоненко, Г.Н.Богачової, Ю.М. Воробйова, О.А. Гришнкової та ін.[3]

Існує безліч класифікацій капіталу, але в даній статті хотілося б зупинитися не на економічному аспекті капіталу та його видах, а розглянути передусім види інтелектуального капіталу. Так, майже у всіх моделях інтелектуальний капітал містить три основні складові (рис.1):

- людський капітал;
- структурний капітал;
- клієнтський капітал.

Рисунок 1 – Складові інтелектуального капіталу

При цьому структурний капітал поділяється більшістю вчених на клієнтський та організаційний, у структурі якого можна виділити інноваційний та процесний капітали. Процесний капітал – це інфраструктура компанії, тобто це сукупність інформаційних технологій, робочих процесів тощо.

У цій статті хотілося б приділити значну увагу саме інноваційному капіталу, оскільки в сучасних умовах функціонування підприємств саме він стає їхньою головною конкурентною перевагою.

Про інноваційний капітал згадується в найбільш відомій моделі «Skandia Value Scheme» Л. Едвінсона (рис.2), що була розроблена для шведської страхової компанії, яка вперше включила інтелектуальний капітал (а відповідно рис.1 й інноваційний капітал) до свого річного звіту.

Рисунок 2 - Структура інтелектуального капіталу в моделі «Skandia Value Scheme» Л. Едвінсона

Інноваційний капітал визначає приховані джерела цінностей, завдяки яким його власник має високу ринкову оцінку, оскільки використовує цей капітал для виробництва найціннішого продукту. Інноваційний капітал - це ефективність, висока конкурентоспроможність, можливість освоєння світових ринків [4].

У період розвитку економіки сутність інноваційного капіталу зазнавала постійних змін. Так, інноваційний капітал розглядався різними авторами як підмножина інтелектуального капіталу, або як сукупність факторів, або як результат якої-небудь дії. Тому представимо систематизацію підходів різних вчених до визначення поняття «інноваційний капітал» (табл. 1).

Таблиця 1 - Систематизація підходів до визначення інноваційного капіталу

Пор. номер	Автор	Сутність	Примітка
<i>Інноваційний капітал розглядається як сукупність факторів</i>			
1	Безугла В.О.	Інноваційний капітал характеризує ступінь розвитку науково-технічного прогресу в регіоні й у сучасних умовах є одним з основних факторів конкурентоспроможності [5]	Відсутня конкретизація поняття «інноваційний капітал»
2	Брукінг Е.	Інноваційний капітал – це капітал, породжений людськими знаннями, якими володіє організація, фірма, держава [4]	Не враховані результати, до яких призводить використання такого капіталу
3	Поплавська Ж.	Інноваційний капітал – це ті інноваційні ресурси, які представлені творчими людьми, комп'ютерними інтелектуалами й продуктами їхньої праці, і здатні створювати нову вартість [6]	Робиться акцент на творчу складову капіталу і не враховується наукова складова
4	Електронний словник	Інноваційний капітал - здатність галузей господарства або підприємств упроваджувати наукомістку продукцію, що відповідає вимогам світового ринку [7]	Не зрозуміло, за рахунок чого саме набувається ця спроможність
5	С.І. Агабекова	Інноваційний людський капітал - це сукупність фахівців у залузі природних і технічних наук, економіки й керування [8]	Враховуються лише спеціалісти, а не їхня спроможність продукувати нові ідеї
6	Просваріна І.І.	Інноваційний капітал - це сукупність законних прав (патентів, ліцензійних угод) і того, чому важко дати точне визначення, але що у великому ступені визначає вартість компанії (ідеї, торговельні марки) [9]	Акцент робиться на кінцевому результаті використання інноваційного капіталу, а не на його складових

Продовження табл.1

Пор. номер	Автор	Сутність	Примітка
7	Марк МакЕлрой	Соціальний інноваційний капітал - суспільство незалежних учнів (що самоорганізується), які залучають один одного на основі спільних інтересів і почуттів, і які суспільно співробітничать один з одним з метою розвитку й затвердження нового знання, практики й інших типів співтовариств [10]	Інноваційний капітал розглядається саме з позиції суспільства, враховуючи лише соціальний аспект
<i>Інноваційний капітал розглядається як результат діяльності</i>			
8	Беленікіна В.	Інноваційний капітал є результатом НДДКР і створює заділ з технологічних і технічних інновацій, з інвестиційного розвитку (напрацьовані науково-дослідні й дослідно-конструкторські роботи, проекти, перспективні розробки, дослідні зразки, ноу-хау) [11]	Не враховані складові інноваційного капіталу
9	Солдатова О.В.	Інноваційний капітал - здатність підприємства здійснювати інновації, поліпшувати й розвивати невикористаний потенціал і створювати довгострокове багатство [12]	Перелічені лише переваги використання інноваційного капіталу
<i>Інноваційний капітал розглядається як підмножина інтелектуального капіталу</i>			
10	Астахова Т.	Інноваційний капітал - здатність до відновлення компанії, виражена у вигляді інтелектуальної власності (тобто захищена комерційним правом), а також інші нематеріальні активи й цінності, такі як методики роботи й комерційні секрети [13]	Не враховані складові інноваційного капіталу
11	Едвінсон	Інноваційний капітал - підмножина структурного капіталу, яку можна визначити в термінах інтелектуальної власності (тобто патенти, торговельні марки, авторські права) [10]	Відсутня конкретизація поняття «інноваційний капітал»

Тобто ми бачимо, що вже Л.Едвінсон серед усіх видів капіталу виділяє й інноваційний капітал, але розглядає його в межах інтелектуального капіталу. Отже, відповідно до моделі «Skandia Value Scheme» ми можемо описати інноваційний капітал у термінах інтелектуальної власності, а

саме як галузь знань робітників конкретного підприємства, що спрямована на інноваційний розвиток у техніці та технології виробництва, яка може бути захищена патентами та ліцензійними угодами та сприяє оновленню компанії.

Ряд учених, наприклад Л. Едвінсон, Д.Амідон, Марк МакЕлрой та інші, виділяють інноваційний капітал у структурі інтелектуального капіталу. Ми ж вважаємо, що інноваційний капітал містить у собі більш широкий спектр складових у порівнянні з інтелектуальним капіталом, оскільки з існуючих активів, які визнаються стандартами бухгалтерського обліку, не всі можуть бути віднесені до результатів інтелектуальної діяльності. Тому представимо структуру інноваційного капіталу (рис.3).

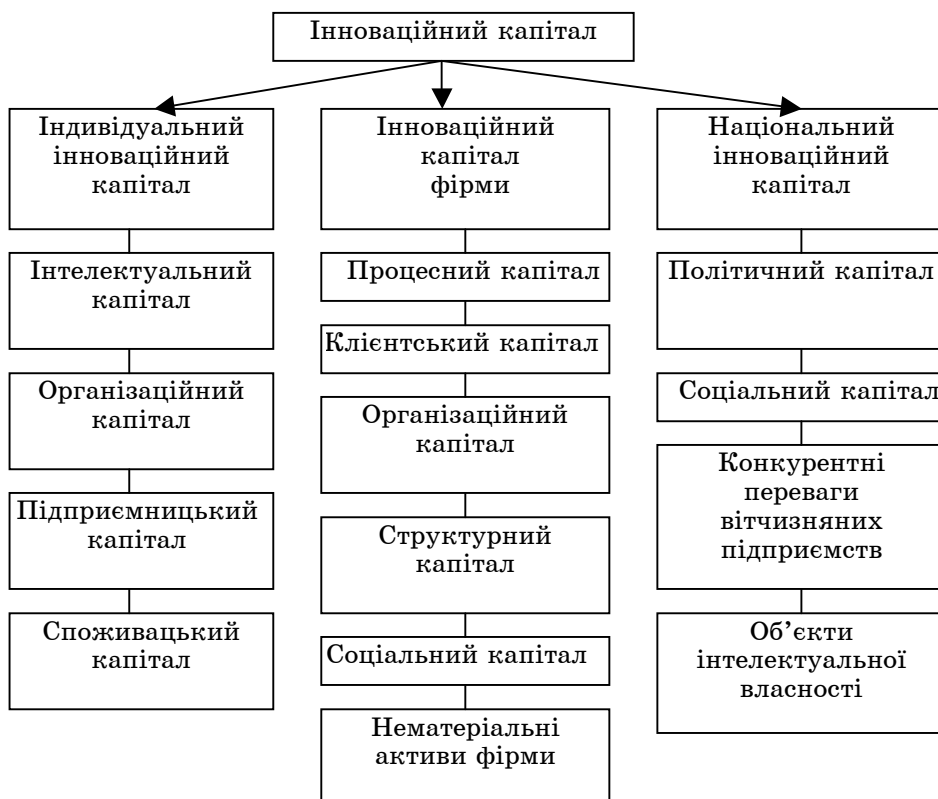

Рисунок 3 – Структура інноваційного капіталу у широкому розумінні

ВИСНОВКИ

У цій статті автором запропоноване власне визначення інноваційного капіталу та сформована його структура; систематизовано підходи до поняття «інноваційний капітал».

Нами було проаналізовано ряд визначень інноваційного капіталу, представлених різними авторами; виділені недоліки кожного з них. Аналізуючи вищевикладені факти, можна зробити висновок про те, що поняття інноваційного капіталу використовується у широкому й вузькому розумінні. У широкому розумінні пропонуємо розглядати інноваційний капітал як сукупність фахівців у галузі природничих і технічних наук, економіки й управління. У більш вузькому розумінні

інноваційний капітал, на нашу думку, являє собою сукупність знань працівників конкретного підприємства, спрямовану на інноваційний розвиток техніки й технології виробництва, що може бути захищена патентами й ліцензійними угодами і сприяє відновленню компанії.

SUMMARY

In this article, going were systematized near determination of concept «Innovative capital», an innovative capital was selected among other types of capital., the structure of innovative is formed capital, author determination of innovative capital is presented.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Гольдштейн Г.Я. Стратегический инновационный менеджмент: Основные характеристики глобализации мировой экономики.
2. Воробьев Ю.Н. Финансовый капитал предприятий. Теория, практика, управление. – Симферополь: Таврия, 2002.– 323 с.
3. Лебідь О.В. Еволюція поглядів на сутність категорії «капітал»// Коммунальное хозяйство городов: Научно-технический сборник. –2006. – №73. – С.362-373
4. Брукинг Э. Интеллектуальный капитал.– СПб.: Питер, 2001.
5. Безугла В.О. Інтегральна оцінка конкурентоспроможності регіонів України // Коммунальное хозяйство городов: Научно-технический сборник.-2006.-№70.-С.53-60.
6. Поплавська Ж., Поплавський В. Інтелектуальний капітал економіки знань // Вісник НАН України.– 2007.– №2. – С. 52-62.
7. www.finam.ru
8. Агабеков С.И. Проблемы спроса на инновационный человеческий капитал // www.ecsocman.edu.ru
9. Просварина И.И. Интеллектуальный капитал: новый взгляд на нематериальные активы// Финансовый менеджмент.– 2004.–№ 4.
10. www.ingentaconnect.com
11. www.old.mgimo.ru
12. Солдатова Е.В. Интеллектуальный капитал как стратегический фактор стоимости коммерческого банка// Управление экономическими системами: электрон. науч. журн. /Кисловодский институт экономики и права – [Электронный ресурс]. – Киров: ООО "Международный центр научно-исследовательских проектов", 2007. – № 1 (09).
13. Астахова Т., Толкачева Е. Человеческий ресурс и человеческий капитал: разница понятий или подходов управления // Управление человеческим потенциалом. – 2006. – №4.
14. Украина: наука и культура// ru-world.net

Суярова О.О., асистент викладача, СумДУ, м. Суми

Надійшла до редакції 8 травня 2008 р.